

הלכות תמורה

יש בכללן שלוש מצוות אחת מצות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא ימיר; (ב) שתהיה התמורה קדש, אם המיר; (ג) שלא ישנה הקדשים מקדשה לקדשה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות תמורה פרק א

א. כל הממיר לוקה על כל בהמה ובהמה שימיר, שנאמר "לא יחליפנו, ולא-ימיר אתו" (ויקרא כז, י): ואף על פי שלא עשה מעשה. מפני השמועה למדו שכל מצות לא תעשה שאין בה מעשה, אין לוקין עליה חוץ מנשבע, וממיר, ומקלל את חברו בשם; שלושה לאוין אלו אי אפשר שיהיה בהן מעשה כלל, ולוקין עליהן.

ב. ולמה לוקין על התמורה, והרי לאו שבה נתק לעשה שהרי נאמר "ואם-המר ימיר . . . והיה-הוא ותמורתו יהיה-קדש" (ויקרא כז, י): מפני שיש בה עשה, ושני לאוין; ועוד, שאין לאו שבה שונה לעשה, שהצבור והשתפין אין עושין תמורה, אם המירו ואף על פי שהן מזהרין שלא ימירו.

ג. נמצאת אומר שהיחיד שהמיר הרי התמורה קדש, ואפלו המיר בשבת; ולוקה ארבעים. ואחד מן השתפין שהמיר, או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור הואיל ויש לו בהן שתפות, הרי זה לוקה; ואין התמורה קדש.

ד. אחד הממיר בזדון או שהמיר בשגגה הרי זה עושה תמורה, ולוקה. כיצד: המתכוון לומר הרי זו תמורת עולה שיש לי, ואמר הרי זו תמורת שלמים שיש לי הרי זו תמורה, ולוקה. אבל אם דמה שמתר להמיר, והמיר, או שאמר אפנס לבית זה ואמיר מדעתי, ונכנס ושכח והמיר שלא מדעתו הרי זו תמורה, ואינו לוקה עליה.

ה. אין אדם ממיר בהמתו, בקרבן שאינו שלו; ואם אמר בעל הקרבן, כל הרוצה להמיר בבהמתי יבוא וימיר הרי זה ממיר בה. המיר קרבנו בבהמה שאינה שלו אינה תמורה, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

ו. המתכפר הוא שעושה תמורה, אבל לא המקדיש. כיצד: הקדיש בהמה שיתכפר בה חברו, כגון שהקדיש קרבנות נזיר שיתכפר בהן פלוני הנזיר אותו הנזיר, הוא שעושה בהן תמורה; אבל לא זה שהקדיש, לפי שאינן שלו.

ז. היורש ממיר. הניח בהמה לשני בנים, ומת הרי זו קרבה; ואין ממירין בה, שהרי הם בה שתפין, והשתפין אין עושין תמורה, כמו שבארנו.

ח. אין קדשי גוים עושין תמורה, מן התורה; אבל מדברי סופרים שהגוי שהמיר, הרי זו תמורה. הקדיש הגוי בהמה שיתכפר בה ישראל, והמיר בה הגוי הרי זו ספק תמורה.

ט. אחד אנשים ואחד נשים אם המירו, עושין תמורה. קטן

שְׁהָגִיעַ לְעֹנֶת נְדָרִים שֶׁהִמִּיר אֶף עַל פִּי שְׁאִינוּ לִוְקָה, יֵשׁ בּוֹ סֶפֶק אִם עוֹשֶׂה תְּמוּרָה אוֹ אִינוּ עוֹשֶׂה.

י. אֵין הַכּוֹהֲנִים מְמִירִין בַּחֲטָאת, וּבִאֲשֶׁם שָׂאֵף עַל פִּי שֶׁהִם שָׁלְהֵם, אֵינָן זֹכִינ׳ בָּהֶן מַחֲיִים: שְׁאִין לָהֶם בִּבְשׁוֹר, עַד שְׁיִזְרַק הַדָּם. וְאֵין הַכּוֹהֲנִים מְמִירִין בִּבְכוֹר שָׂאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא זֹכֶה בּוֹ מַחֲיִים, אִינוּ זֹכֶה בּוֹ מִתַּחֲלָה: שֶׁהָרִי תַחֲלָתוֹ, בְּבֵית יִשְׂרָאֵל הוּא.

יא. אָבֵל הַבְּעָלִים שֶׁהִמִּירוּ בִּבְכוֹר, כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּבֵיתָם עוֹשִׂין תְּמוּרָה; וְכֵן כּוֹהֵן שֶׁהִמִּיר בִּבְכוֹר שְׁגָלָה לוֹ, לֹא בִּבְכוֹר שֶׁלָּקַח מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי זֶה תְּמוּרָה.

יב. אִילוֹ שֶׁלְכוּהֵן גָּדוֹל, עוֹשֶׂה תְּמוּרָה; אָבֵל פָּרוֹ אִינוּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשַׁלּוֹ הוֹאִיל וְאַחִיו הַכּוֹהֲנִים מִתְּכַפְּרִין בּוֹ, הָרִי הֵן כְּשֶׁתִּפְּיִן בּוֹ.

יג. הָעוֹפוֹת וְהַמְּנַחֲוֹת אֵינָן עוֹשִׂין תְּמוּרָה, שְׁלֹא נֶאֱמַר אֲלֵא "בְּהֶמָּה" (ויקרא כז, י). קִרְבָּנוֹת בְּדֶק הַבַּיִת אֵינָן עוֹשִׂין תְּמוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בַּמַּעֲשֶׂר "לֹא יִבְקֹר בֵּין-טוֹב לְרַע, וְלֹא יִמְרְנוּ" (ויקרא כז, לג). וְהָלוֹא הַמַּעֲשֶׂר בְּכָלֵל כָּל הַקֹּדְשִׁים הִיָּה, וְלָמָּה יֵצֵא לְלַמֵּד עַל הַכֹּל: מֵהַ מַּעֲשֶׂר קִרְבֵּן יַחֲדִיד, יֵצֵאוּ קִרְבָּנוֹת צָבוּר; וְכֵן הִשְׁתַּפִּיֵּן. מֵהַ מַּעֲשֶׂר קִרְבֵּן מִזְבֵּחַ, יֵצֵאוּ קֹדְשֵׁי בְּדֶק הַבַּיִת. מֵהַ מַּעֲשֶׂר בְּהֶמָּה הַקֵּשׁ לַמַּעֲשֶׂר דָּגָן, שְׁאִין חֵיבִין בּוֹ אֲלֵא יִשְׂרָאֵל וְלֹא גוֹיִים יֵצֵאוּ קִרְבָּנוֹת גּוֹיִים, שְׁאִין עוֹשִׂין תְּמוּרָה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

יד. הַמִּקְדִּישׁ בַּעֲלַת מוֹם קָבוֹעַ, אֵינָהּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה מִפְּנֵי שְׁלֹא נִתְקַדֵּשׁ גּוֹפָהּ קִדּוּשׁ גָּמוּר, וְאֵינָהּ אֲלֵא קִדְּשַׁת דָּמִים; אָבֵל הַמִּקְדִּישׁ בַּעֲלַת מוֹם עוֹבֵר, אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ תְּמִימָה וְאַחֵר כֶּךָ נִלְדָּה לָהּ מוֹם קָבוֹעַ הָרִי זֶה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

טו. אֶחָד הַמִּמִּיר תָּמִים בְּבַעַל מוֹם, אוֹ בַּעַל מוֹם בְּתָמִים, אוֹ שֶׁהִמִּיר בָּקָר בְּצֹאֵן, אוֹ צֹאֵן בְּבָקָר, אוֹ כִּבְשִׁים בְּעִזִּים, אוֹ עִזִּים בְּכִבְשִׁים, אוֹ נִקְבוֹת בְּזָכָרִים, אוֹ זָכָרִים בְּנִקְבוֹת, אוֹ שֶׁהִמִּיר אֶחָד בְּמֵאָה, אוֹ מֵאָה בְּאַחַד, בֵּין בֵּבַת אַחַת, בֵּין בְּזֵה אַחֵר זֶה הָרִי אֵלּוֹ תְּמוּרָה, וְלוֹקָה כִּמְנִיחַ הַבְּהֵמוֹת שֶׁהִמִּיר.

טז. אֵין הַתְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וְלֹא וָלֵד בְּהֶמַת הַהִקְדָּשׁ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה: שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה-הוּא וְתְּמוּרָתוֹ יִהְיֶה-קֹדֶשׁ" (ויקרא כז, י); וִיקְרָא כז, לג) "הוּא", וְלֹא וָלֵדוֹ; "וְתְּמוּרָתוֹ", וְלֹא תְּמוּרַת תְּמוּרָתוֹ. אָבֵל הַמִּמִּיר בְּבֶהֱמָה, וְחִזְזָר וְהִמִּיר בָּהּ, וְחִזְזָר וְהִמִּיר אֶפְלוֹ אֶלָּף, כֹּלֶן תְּמוּרָה; וְלוֹקָה עַל כָּל אֶחָד וְאַחַד, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

יז. אֵין מְמִירִין אֲבָרִים אוֹ עֲבָרִים בְּשִׁלְמִים, וְלֹא שִׁלְמִים בָּהֶן. פִּיֶּצֶד: הָאוֹמֵר רִגְלָהּ שִׁלְבַּהֲמָה זֶה, אוֹ יָדָהּ, תַּחַת עוֹלָה זֶה, אוֹ שְׂאֵמֵר עֹבֵר בְּהֶמָּה זֶה תַּחַת עוֹלָה זֶה אֵינָהּ תְּמוּרָה; וְכֵן הָאוֹמֵר בְּהֶמָּה זֶה תַּחַת יָדָהּ אוֹ רִגְלָהּ שֶׁלְעוֹלָה זֶה, אוֹ שְׂאֵמֵר בְּהֶמָּה זֶה תַּחַת עֲבָרָה שֶׁלַחֲטָאת זֶה אֵינָהּ תְּמוּרָה.

יח. הַמִּמִּיר בְּכִלָּאִים, אוֹ בְּטִרְפָּה, וְיוֹצֵא דֶפֶן, אוֹ בְּטִמְטוֹם וְאַנְדְּרִגִּינוֹס אֵין הַקֹּדֶשׁ חָלָה עָלֶיהֶן. וְהָרִי זֶה כְּמִי שֶׁהִמִּיר בְּגִמְלָה אוֹ בַּחֲמוֹר, לְפִי שְׁאִין בְּמִינֵן קִרְבֵּן; וְלִפְיָכָּךְ אִינוּ לוֹקָה. מֵהַ בֵּין אֵלּוֹ לְבַעַל מוֹם בַּעַל מוֹם, יֵשׁ בְּמִינוֹ קִרְבֵּן; אֵלּוֹ, אֵין בְּמִינֵן קִרְבֵּן.

יט. הָרֹבֵעַ וְהַנֶּרְבַּע הָרִי הֵן כְּבֶעַל מוֹם, וְעוֹשִׁין תְּמוּרָה; וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָהֶן. בְּהֵמָה שֶׁחֲצִיָּה קֹדֶשׁ, וְחֲצִיָּה חֵל לֹא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וְלֹא נַעֲשִׂית תְּמוּרָה.

כ. כָּל הַחֲטָאוֹת שֶׁדִּינָן שְׂיָמוּתוֹ, אֵינָן עוֹשִׁין תְּמוּרָה; וְכָל חֲטָאת שֶׁדִּינָה שְׁתִּרְעָה עַד שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם וְתִמְכֹּר, עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. הַמִּפְרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ אוֹ לְעוֹלָתוֹ אוֹ לְאַשְׁמוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֶף עַל פִּי שְׂאִינָן רְאוּיִין לְקָרֵב: הוֹאִיל וַיֵּרְדּוּ לְקִדְשֵׁי דָמִים, וַהֲרִי הֵן תְּמִימִים יֵרְדּוּ לְקִדְשֵׁי הַגּוֹף.

כא. אֲבָל הַמִּפְרִישׁ שֶׁעִיר לְחֲטָאתוֹ, וְנָשִׂיא שֶׁהִפְרִישׁ שְׁעִירָה לְחֲטָאתוֹ, וְכוּהֵן גָּדוֹל שֶׁהִפְרִישׁ פָּרָה לְחֲטָאתוֹ אֵינָן עוֹשִׁין תְּמוּרָה: שֶׁכָּל הַמְּשֻׁנָּה בְּחֲטָאת לֹא נִתְקַדְּשָׁה כָּלָל, וְאִפְלוּ קִדְשֵׁי דָמִים, כָּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.